TOPONYMY OF THE BISTRICIOARA RIVER VALLEY

Carmen-Maria Citirigă (Țepeș)
PhD Student, „Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: This study focuses on toponymy in a mountainous region with limited natural resources, with an emphasis on the Bistricioara Valley. It begins by mentioning the origin of the term "toponymy" and the various names used interchangeably for the same field of study. The geographical features of the area are highlighted, showing that in ancient times, the places were less populated, with archaeological evidence of nomadic communities. The study refers to the first toponyms of the region, such as "Ceahlău," and presents historical sources that attest to these names. Various current and historical toponyms reflecting the characteristics of the terrain, relief, and waters in the area are mentioned. The classifications and structures of toponyms are explored, indicating their diversity, such as simple or compound, primary or secondary. Various etymological influences are highlighted, including Latin, Slavic, and Hungarian. The research includes examples of compound toponyms, from those indicating landforms and water to those incorporating prepositions or prepositional phrases.

Keywords: Bistricioara valley, toponyms, toponymic structures, classification of toponyms

Toponimia este o ştiinţă tânără, al cărui nume încă nu s-a fixat, din simplul motiv că nu s-a adoptat în unanimitate, folosindu-se în paralel denumiri similare, precum, nume de locuri, onomastică, toponomastică sau antroponimie afirma Al Dauzat . Regiunea aflată în atenţie prin acest studiu este una montană, în care resursele naturale necesare vieţuirii în vechime erau reduse, cu puţine locuri prielnice pentru agricultură, ocupaţia de bază a românilor după desăvârşirea etnogenezei. Zonă montană, valea Bistricioarei a fost mai puţin locuită în vechime, mărturiile arheologice sunt ale unor comunităţi itinerante sau din perioada unor migraţii (paleoliticul superior), nedescoperindu-se dovezi ale unor aşezări neolitice, din epoca bronzului, perioada dacică clasică, a carpilor sau a proto-românilor . Primul toponim ale regiunii este oronimul Ceahlău, prezent în documentele de cancelarie ale lui Alexandru cel Bun, care arată că mănăstirea Bistriţa avea în stăpânire o poiană la poale de Ceahlău, termen ce desemnează o specie de vulturi, astăzi dispăruţi, numiţi „vulturi ţipători" sau „vulturii mieilor". Într-un document de la Ilie Vodă Muşat din anul 1437, se menţionează hotarele moşiei mănăstirii Neamţului şi printre ele se află vârful Vârstatului, vârful Hurduga, Obârşia Dreptului, toponime existente şi astăzi în cadrul comunei Grinţieş. Un alt hrisov, în care aflăm prima atestare documentară a Tulgheşului, îl prezentăm in extenso pentru a putea urmări şi alte toponime existente şi astăzi în zona supusă spre cercetare, pe care le subliniem în text: „1604, august 21, Agaton, episcop de Roman, Teodosie, episcop de Rădăuţi, Filoftei, fost episcop, şi Gheorghe, pârcălab de Neamţ, din porunca lui Ieremia Moghilă, voievod al Moldovei, despart hotarele mănăstirii Neamţ de mănăstirea Secu, punând bouri şi stâlpi. Toponimele reflectă astfel de caracteristici ale terenului, ale reliefului și petrografiei, ale apelor care străbat această zonă: Râpa Roşie (sat Poiana Tulgheş, comuna Tulgheş, cu soluri argiloase roşietice), Izvorul Alb (comuna Ceahlău), Valea Seacă (comuna Corbu), Slatina (comuna Ceahlău), Râpa Dracului (sat Călugăreni, comuna Poiana Teiului, la vărsarea Bistricioarei în Bistrița, un abrupt creat de un torent, care a dat naştere şi unei legende – „Moara Dracului"), Boambele Măgurii (abrupt stâncos în comuna Grinţieş, având şi câteva stânci mari, rotunde şi golaşe, de unde

termenul popular „boambă"). După forma de prezentare, toate numele geografice proprii (majore și minore) se împart în toponime simple și toponime compuse, în funcţie de numărul de cuvinte (unul sau mai multe) din care este format unitatea toponimică (lipsește categoria toponimelor derivate, fapt considerat de lingviști un neajuns al acestei clasificări, formale în esenţa ei) . I. Eremia, care consideră că, din punct de vedere structural și gramatical, toponimele pot fi clasificate în primare (nederivate), secundare (derivate) și compuse. O altă clasificare arată că, din punct de vedere lingvistic, se deosebesc două tipuri fundamentale de toponime: descriptive, formate de la apelative, şi personale, formate de la nume de persoane. Un nume topic este un fapt istoric de mai mare sau mai mică importanță și vechime, dar în același timp, el se prezintă ca un fapt lingvistic, care face parte dintr-un microsistem topic și din sistemul limbii respective. Având în vedere cele două principii de bază – onomasiologic și formativ, cercetătorul poate studia cu ajutorul toponimiei și procesul de populare a unui teritoriu, originea locuitorilor, dintr-o regiune, relațiile de proprietate și de rudenie.Dintre toponimele descriptive, care trimit la realităţi geografice din zona anchetată de noi, amintim: Dealul Gol (satul Grinţieşu Mic, comuna Grinţieş, un deal cu un vârf fără pădure, cu păşune şi fânaţ), Pârâul Paltinului (satul Pintec, comuna Tulgheş, un pârâu care are de-a parte şi de alta numeroşi paltini), Valea Seacă (comuna Corbu, apă care în perioadele secetoase seacă aproape complet), Vârful Bâtca Verde (comuna Corbu), Vârful Rotunda (comuna Ceahlău), Culmea Arşiţei (comuna Ceahlău), Muntele Sihlea (comuna Bilbor). În prima categorie, care reprezintă stratul recent al toponimiei personale, se înscriu: Pietrele lui Baciu, Gheorghe Baciu fiind un cabanier vestit de pe muntele Ceahlău, astăzi pensionar, care îşi avea traseul de urcare la cabană pe sub aceste pietre unde poposea; Pârâul lui Sfarghi, acesta fiind un muncitor forestier care şi-a avut aici sectorul de muncă, La Crucea lui Cordel, aici a murit într-un accident de muncă un lucrător forestier, Crucea lui Herlea, Dealul Dobreanul Mare şi Dealul Dobreanul Mic (comuna Bilbor, de la un proprietar de pământ de la începutul secolului al XX-lea şi nu de la termenul de origine slavă), Muntele Vaman (comuna Bilbor, până la 1769 aici a fost graniţă şi vamă) ș.a. Alte toponime sunt formate cu nume vechi, uitate de localnici: Piciorul lui Bocluc (sat Grinţieşu Mare, comuna Grinţieş). Majoritatea gramarienilor preferă distincţia între toponimele simple şi toponimele compuse, în categoria celor compuse incluzând toate denumirile formate din doi sau mai mulţi termeni. Apar uneori în limbajul localnicilor, pentru că există diferenţe între forma populară şi cea „oficială" a toponimului, autorităţile, de multe ori, din comoditate, schimbă forma toponimului. Toponimele simple sunt alcătuite, de cele mai multe ori, dintr-un singur cuvânt sau, mai exact, dintr-un singur morfem toponimic radical, fără a avea în componenţa lor sufixe sau prefixe. Acestea se caracterizează prin imposibilitatea subdivizării lor în elemente componente, astfel încât morfemul toponimic radical este echivalent cu termenul entopic (deal, munte, vale, râpă etc.), care are sens unitar şi îndeplineşte funcţia de desemnare. Toponimele simple sunt destul de numeroase în această zonă, mai ales în limbajul localnicilor, pentru că trebuie să subliniem că există de multe ori diferenţe între forma populară a toponimului şi forma oficială, adică cea din documentele din arhivele primăriilor, a ocoalelor silvice. Cele mai multe toponimele simple sunt cele formate de la apelative (Arşiţa, Bâtca, Măgura, Măngălăria, Slatina, Urzicăria ș.a.), dar există şi unele formate de la nume de persoană: Moraru, Sfarghi. În ceea ce priveşte toponimele primare întâlnite în zona cercetată, se poate face, în primul rând, observaţia că toponimele simple au la bază doar morfemul radical, fără sufixe, acestea fiind denumiri primare, nederivate, sau pot avea la bază morfemul radical şi un sufix (sau mai multe), acestea fiind denumiri derivate. Morfemul toponimic radical este, de cele mai multe ori, chiar termenul entopic (izvor, bâtcă, baltă etc). Referitor la acest fapt, Iorgu Iordan este de părere că „foarte multe toponimice există ori au existat ca nume apelative în limba de toate zilele. Dragoş Moldovanu, într-o „Introducere" la o lucrare de referinţă pentru toponimia românească, consideră că toponimele compuse sunt alcătuite din două sau mai multe morfeme radicale care au menirea de a denomina o realitate nouă, diferită de cea redată prin

elementele ei componente. Alăturăm opinia toponimistului Mircea Ciubotaru, care arată că, de regulă, ca toponime compuse sunt considerate toate numele de locuri formate din două sau mai multe elemente lexicale care ajută nu numai la identificarea lor precisă, ci și la deosebirea de alte repere geografice de același fel, cum ar fi pâraie, drumuri, cărări, dealuri, lunci etc. Aceste „construcții sintagmatice" sunt, de regulă, alcătuite din doi termeni; unul, reprezentând «apelativul geografic» sau, altfel spus, «termenul entopic» prin care este identificată «structura de relief» ori «elementul topografic» și altul, reprezentând un «determinant», care ajută la diferențierea structurilor de relief sau a elementelor topografice de același fel . Cele mai multe toponime compuse sunt formate din cel puţin doi termeni, dar pot şi mai mulţi, până chiar la șase, dintre care unul este un entopic, deoarece în vorbirea curentă a locului acesta este des utilizat, iar determinantul care însoţeşte entopicul vine să precizeze un anumit loc.

De cele mai multe ori, aceste toponime compuse sunt constituite dintr-un entopic la care se adaugă antroponimul în cazul genitiv, fie cu articolul enclitic. Multe dintre toponimele compuse s-au format prin folosirea antroponimului cu articolul proclitic. O situație specială o au toponimele formate din termenii entopici în cazul nominativ și antroponimul, având forme de singural sau de plural, cu valoare apoziționalã, cum ar fi: Pârâul Nican, Pârâul Martin (sat Durău, comuna Ceahlău), Peştera Serafima (sat Schit, comuna Ceahlău; a fost o pustnică care ar fi murit pe la 1821, după o povestire aflată de Gheorghe Asachi la 1840). Alt mijloc de formare a toponimelor compuse este folosirea unor determinanți prin care se arată prezenţa vegetației din regiune; astfel, apelativelor geografice arşiţă, deal, dos, târlă, poiană, vârf, curmătură, curătură, islaz, fundoaie, învârtitură, bâtcă, şea, surduc, smidă etc., s-au alăturat elemente ale regnului vegetal specifice zonei: Arşiţa Bradului (satul Bradu, comuna Grinţieş), Arşiţa Plopului (comuna Corbu), Arşiţa Plopilor (comuna Grinţieş); Pârâul Paltin (satul Pintec, comuna Tulgheş); Dealul Păltiniş (satul Grinţieşu Mare, comuna Grinţieş), Dealul Frasin (satul Poiana, comuna Grinţieş), Dealul Bradului (satul Bradu, comuna Grinţieş), Dealul Făget (oraşul Borsec); Islazul Răchitiş (satul Poiana, comuna Grinţieş); Fundoaia Mesteceni (satul Poiana, comuna Grinţieş); Pârâul Răchitişul Mare, Pârâul Răchitişul Mic (comuna Bilbor), Pârâul Bradului (satul Bradu, comuna Grinţieş), Dosul Bradului (satul Bradu, comuna Grinţieş), Bâtca Plopilor (satul Bradu, comuna Grinţieş); Preluca Ursului şi Culmea Preluca Ursului (satul Grinţieşu Mare, comuna Grinţieş); Piciorul Gotca (comuna Bilbor), La Bătăile Cucoșilor (satul Grinţieşu Mare, comuna Grinţieş). Alt mijloc de formare a toponimelor compuse este folosirea unor determinanți prin care se prezintă preocupări şi îndeletniciri ale locanicilor: Pârâul Prisecani (desparte satele Bradu, comuna Grinţieş, şi satul Poiana Veche, comuna Tulgheş; în documentele vechi apărea ca Pârâul de la Prisacă), Poiana Stănile (satul Schit, comuna Ceahlău şi satul Bistra, comuna Bicazul Ardelean), Pârâul Schit (satul Schit, comuna Ceahlău), Poiana Maicilor (satul Pârâul Mare, comuna Ceahlău), Pârâul Popii (satul Pintec, comuna Tulgheş), Pârâul Primăvărători (satul Pintec, comuna Tulgheş), Pârâul şi Arşiţa Răstocii (satul Bradu, comuna Grinţieş), Pârâul Teascului, Pârâul Tescuțului (ambele în satul Grinţieşu Mare), Pârâul Văcăria (comuna Bilbor), Pârâul Măngălăria (satul Grinţieşu Mic), Vârful Bărbânţi (comuna Bilbor), Vârful Boiştei (comuna Ceahlău şi Grinţieş), Piatra Lăptăriei (comuna Bilbor), Pârâul Piua și Pârâul Piuța (satul Grinţieşu Mare, comuna Grinţieş), Pârâul Străjer (comuna Bilbor), Pârâul Racila (comuna Bilbor), Muntele Comarnic (comuna Tulgheş) . Toponime compuse se pot forma din doi sau mai mulţi termeni: apelativ în nominativ + antroponim în genitiv, singular sau plural: apelativ în nominativ + apelativ în nominativ + antroponim în genitiv: Piatra Şaua La Comarnic (comuna Corbu); prepoziţia la + antroponim în acuzativ: La Panţâru (grup de case în satul Poiana, comuna Grinţieş, numit şi Peste Vale); prepoziţie + apelativ + antroponim în genitiv: Pe Drumul Românilor (sat Bradu, comuna Grinţieş) şi respectiv Pe drumul Ungurilor (sat Pintec, comuna Tulgheş). Această structură reprezintă un model formativ frecvent întâlnit în toponimia zonei cercetate, care impune ca primul termen al structurii să fie un apelativ sau un toponim (printre cele mai frecvente fiind

râu, pârâu, munte, vale, poiană, bâtcă etc.), iar termenul care urmează să fie un determinant adjectival (adjectivele utilizate frecvent în denominare sunt: mare, mic, lat, lung etc.), motiv pentru care la nivelul toponimiei de pe valea Bistricioarei se pot identifica două tipuri de structuri: la nivelul toponimelor apare structura antitetică a unora dintre acestea, de tipul Pârâul Grasu Mic – Pârâul Grasu Mare, care are rolul de a preciza anumite trăsături individualizatoare a fiecărei realităţi geografice, cu prepoziția între: Între Bâtci (satul Bradu, comuna Grinţieş, satul Schit, comuna Ceahlău), cu prepoziția peste: Peste Vale (satul Poiana, comuna Grinţieş; satul Poiana Veche, comuna Tulgheş); Prepozițiile însoțesc substantive comune sau substantive proprii și, în special, antroponime, toponime și termeni entopici caracteristici acestui areal geografic, sprijinind identificarea multor repere topografice din mediul înconjurător. Numeroase așezări de pe valea Bistriței, dar și a Bistricioarei, au luat naștere prin poienirea inițială a pădurii care cu secole în urmă acoperea totul de la albia râului până în zona alpină de unde și topicul Poiana care precede în denumirea multor localități consemnate astfel în documente: Poiana Grințieșului (din 1968 sat cu numele de Poiana, sediul comunei Grințieș), Poiana Largului, Poiana Teiului, Poiana Veche sau Poiana Tulgheșului, fost sat până în anul 1968, când a dovedit cătun al satului Tulgheș sau Poiana Maicilor (cut al satului Pârâul Mare, comuna Ceahlău), Poiana Sandului (satul Pintec, comuna Tulgheş). Pe valea Bistricioarei, mai multe așezări omenești poartă numele apelor curgătoare de pe parcursul și la gura cărora se află: Barasăul (de la pârâul cu acelaşi nume, comuna Corbu), Corbu (de la pârâul cu acelaşi nume, comuna Corbu), Bistricioara (satul din comuna Ceahlău, situat la gura de vărsare a râului omonim), Bradul (de la pârâul Bradu, comuna Grinţieş), Grințiesul Mare (pârâu şi sat în comuna Grinţieş), Grințiesul Mic, pârâu şi sat în comuna Grinţieş), Pintic (sau Pintec, sat şi pârâu în comuna Tulgheş), Sângeroasa (vechea denumire a satului şi a pârâului Valea Frumoasă, comuna Tulgheş), Valea Putnei (cătun şi pârâu în comuna Tulgheş), Noghirez (pârâu și sat în comuna Tulgheș). Toponimele compuse care conțin elemente de origine etimologică din limbile franceză, greacă, turcă și germană sunt insignifiante, acestea fiind în mod obișnuit atributive. Dintre toponimele compuse din elemente de origine etimologică latină și autohtonă, considerăm a fi corecte: Arșița Bradului, Gura Bradului, Piciorul (Bradului, Măgurii, Măluștețului, Curmătura Fântânele, Măgura Runcului), Stâna Muntele, Groapa Muntelui. Toponime compuse din elemente de origine etimologică slavă și autohtonă sunt Dealul (Bradului, Măgura). Toponime compuse din elemente de origine etimologică germanică și autohtonă sunt Măgura Grințiesului. Toponime compuse din elemente de origine etimologică maghiară și autohtonă sunt: Groapa Licaș, Stâna Vithavaș. Toponime compuse numai din elemente de origine etimologică latină: Corbul de Jos, Corbul de Sus, Cotul Dracului, Creasta Păltinișului, Culmea Alunului, Dosul (Arșiței, Castelului, Corbului), Fața (Arșiței, Castelului, Corbului, Runcului, Vinului), Gura (Grasului, Largului), La (Moară, Morminte, Pătul), Moara (Dracilor), Muntele (Lung, Omului, Sunătorii), Piatra (Arsă, Roșie, Runcului, Teiului, Vânătă), Piciorul (Paltinului, Păltinișului, Pietrele Roșii, Runc, Runculețului, Runcului), Pietrele (Inherate, Roșii). Toponime compuse numai din elemente de origine etimologică slavă: Dealul (Bilbor, Corhana, Corhanei, Cozăneștilor), Jgheabul (Popii), Obcina (Schitului, Târșoasei), Podul Luncilor, Poiana (Călugărului), Vârful (Corhanei, Tablei). Toponime compuse din elemente de origine etimologică latină și slavă: Arșița (Corhanei, Răstocii, Ungurenilor, Ungureanului), Dosul (Bilborului, Comarnicului), Fața (Bilborului, Comarnicului), Fântâna (Slatinii), Fundul (Putnei), Gura (Bistricioarei, Putnii), În Table, La Lunci, Piatra Comarnicului, Piciorul (Bilborului, Comarnicului, Cozan, Luncilor, Prisăcani, Târșoasei, Teasculuі). Toponime compuse din elemente de origine etimologică slavă și latină: Dealul (Grasului), Învârtitura (Păltinișului), Obcina (Dreptului, Lacurilor), Pod la Grasu, Poiana (Largului), Preluca (Dreptului, Ursului), Vârful (Afinișului). Toponime compuse din elemente de origine etimologică latină și maghiară: La Borcut, La Mărul. Toponime compuse din elemente de origine etimologică slavă și maghiară: Ciumărca Hangul, Jgheabul Ungureanului,

Poiana Tulgheșului. S-au creat toponime compuse cu doi până la cinci termeni, fiind folosiţi unu sau mai mulţi termeni entopici, care să descrie formele de relief sau apele, cele mai întâlnite fiind munte, deal, pârâu, izvor, vârf, arşiţă sau bâtcă. În regiune apar toponime compuse care s-au format cu prepoziţii (la, în, sub, între, peste etc.) sau locuţiuni prepoziţionale, în forme mai simple sau mai complexe, sprijinind identificarea multor repere topografice din mediul înconjurător. După originea lor etimologică, toponimele compuse s-au format în regiunea cercetată prin folosirea într-o mare majoritate a termenilor proveniţi din limba latină. Toponime care provin din limba slavă sunt mai numeroase, de cele mai multe ori în compuneri cu cuvinte de origine latină.

BIBLIOGRAPHY

Bîrleanu, Ion-Horia, *Emigrări ardeleneşti la est de Carpaţi. Consecinţe lingvistice*, Iaşi, Editura Sedcom Libris, 1998;

Idem, *Graiurile din Valea Şomuzului Mare. I. Formarea numelor de sate*, Iaşi, Editura Sedcom Libris, 1999;

Idem, *Graiurile din Valea Şomuzului Mare. II. Fonetica*, Iaşi, Editura Sedcom Libris, 2000;

Buletinul istoric Ioan Neculce al Muzeului Municipal din Iaşi, Iaşi, 1925;

Bureţea, Emilian N., *Contribuţii la studiul toponimiei româneşti*, Editura Universitaria, Craiova, 1994;

Catalogul Documentelor Moldoveneşti, vol. I, (1387-1620), Bucureşti, 1957;

Chindea, Teodor, *Românii din Giurgeul Ciucului,* Ed. Kahan, Gheorgheni, 1929;

Cihodaru, C., *Evul mediu şi începutul epocii moderne*, în „Cercetări arheologice şi istorice din zona Lacului de acumulare Bicaz", Ed. Constantinn Matasă, Piatra-Neamț, 2003;

Ciubotaru, Mircea, *Oronimia şi hidronimia din bazinul superior al Bârladului*, Iași, Casa Editorială *Demiurg*, 2001;

Conea, Ion, *Toponimia, aspectele ei geografice*, în „Monografia geografică a RPR, vol. I, Geografie fizică", Ed. Academiei, București, 1960;

Conea, Ion, *Între toponimie şi geografie,* Bul. Soc. Reg. Rom. Geogr. tom. XLVII (1928), Bucureşti, 1929;

Dan, Ilie*, Nume proprii românești, toponimia*, Ed. Timpul, Iaşi, 2006;

Dauzat, Al., *Les Noms de Perssones,* Paris, 1956;

Dieaconu, D., Săndulache, I., Ceahlăul, realitatea unui mit, Ed. Cetatea Doamnei, Piatra-Neamţ, 2008;

Dieaconu, D., *La poale de Ceahlău. Oameni, locuri, fapte- între istorie şi legendă*, Ed. Cetatea Doamnei, Piatra-Neamţ, 2006;

Dieaconu, D., Săndulache, I., *Valea Bistriţei nemţene. Monografie*, Ed. Cetatea Doamnei, Piatra-Neamţ, 2016;

Documenta Romaniae Historica, A, Moldova, II, Bucureşti, 1978

Documenta Romaniae Historica, A, Moldova, I, Bucureşti, 1975;

Etnografia Văii Bistriţei, Piatra-Neamţ, 1976;

Ioniță, V., *Nume de locuri din Banat*, Ed. Facla, Timișoara, 1982;

Iordan, Iorgu, *Încercare de bibliografie toponimică românească*, în „Buletinul Societăţii Româe de Geografie", tom XLVI, 1972;

Iordan, Iorgu, *Toponimia românească*, Ed. Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1963;

Iorga, N., *Istoria bisericii româneşti şi a vieţii religioase a românilor,* vol II, Tipografia „Neamul românesc", Vălenii de Munte, 1909;

Idem, *Revelaţii toponimice pentru istoria neştiută a românilor*, în AARMSI, s. III, t. XXIII, București, 1941;

Idem, *Viața și faptele mitropolitului Moldovei Veniamin Costache,* București, 1904;

Lateș, Arhim. Varahiil, *Muntele Ceahlău și Schitul Durău,* Tipografia Națională Iași, 1885

Lăcătuşu, Ioan, Lechinţan, Vasile, Pătrunjel, Violeta, *Românii din Harghita şi Covasna*, Ed. Grai românesc, Miercurea Ciuc, 2003;

Moldovanu, Dragoș, *Chestionar toponimic şi entopic general cu un glosar de entopice onomasiologic*, Iaşi, Institutul de Lingvistică, Istorie Literară şi Folclor Iaşi, 1978;

Mătasă, C., *Călăuza județului Neamț,* Editura Cartea Românească, București, 1929;

Mituri, legende şi poveşti la muntele Ceahlău, culese şi prezentate de D. Dieaconu, Ed. Cetatea Doamnei, Piatra-Neamţ, 2013;

Moldovanu, Dragoş, *Chestionar toponimic şi entopic general cu un glosar de entopice onomasiologic,* Iaşi, 1978;

Moldovanu, Dragoş, *Introducere,* în Dragoş Moldovanu (coord.), Mircea Ciubotaru, Vlad Cojocaru, Ion A. Florea, Gabriel Istrate, Ion Nuţă, *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, volumul I, *Repertoriul istoric al unităţilor administrativ-teritoriale. 1772–1988,* partea 1, Bucureşti, Ed. Academiei Române, 1991−1992;

Neamţul, ţinutul tezaur. Monografie, coord. D. Dieaconu, E. Preda, I. Săndulache, Ed. Cetatea Doamnei, Piatra-Neamţ, 2019;

Nicolae, Ion, *Toponimie geografică,* Ed. Meronia, București, 2006;

Săndulache, I., *Geomorfologia bazinului râului Bistricioara,* Ed. Cetatea Doamnei, Piatra-Neamţ, 2013;

Ștefănescu, C.M*, Toponimia românească – o componentă de seamă a patrimoniului cultural al poporului nostru*, în „Lucrările simpozionului de toponimie", Bucureşti, 1975, pp. 131-148;

Turcu, Constantin, *Preocupări de cultură generală,* vol. III, Ed. Record, Piatra-Neamţ, 1939;

Vâlsan, George, *Harta Moldovei de Dimitrie Cantemir*, în „AARMSI", s. III, tom VI (1927), pp. 1922-1926

Veress, Andrei, *Păstoritul ardelenilor în Moldova și Țara Românească*, în „Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorie", Seria a III-a, tom VII, Bucureşti, 1927;